

## ДРАМАТУРГІЯ ПЕРФОРМАНСУ В ПЛОЩИНІ СУЧАСНИХ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ФОРМ

**Крипчук Микола Володимирович**

ORCID ID: 0000-0002-1255-7135

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри режисури естради та масових свят

*Київський національний університет культури і мистецтв, Україна*

Сутність перформансу завжди полягала в спонтанній дії, реакції і взаємодії, тому він, практично, ніколи не репетирувався, не володів літературним сценарієм за рідкісним винятком, але міг мати певну складову, сплановану заздалегідь, що має ознаки драматургічної основи. Також, як підкреслює українська дослідниця О. Ю. Лачко, «на мікрорівні значуща зміна в добу постмодернізму призводить до розриву сталих драматургічних структур традиційної драми/вистави на користь розмаїття культурних формоутворень та інноваційної для другої половини ХХ ст.» [1].

Це новий тип драматургії. Він не виражений традиційно літературним текстом, який є основою розвитку дії у видовищі. Це драматургія візуальних засобів виразності, які утворюють «мозаїчну» основу вистави, кожен новий фрагмент якої вносить нові сенси, автономно і в поєднанні з іншими фрагментами.

Можна вважати існування двох рівнів драматургії такого роду: перший проявляється як загальний задум перформансу, що виникає в свідомості і уяві його творця; інший формується в ході втілення цієї концепції, в якій беруть участь як творець так і аудиторія. Тут ми також бачимо парадоксальний збіг актів створення драматургії та її втілення, що цілком вписується в постмодерністський дискурс.

У перформансі простежуються певні ознаки постмодерністської ризоматичності і плюральності. Жодне явище мистецтва не належить культурі постмодернізму настільки повно і наочно, наскільки належить йому мистецтво перформансу.

Відомий німецький теоретик театрального мистецтва Х. -Т. Леман характеризує «постмодерністський театр» величезним списком його особливостей, а саме: «двозначність, прославлення мистецтва як фікції (видимості), прославлення театру як процесу, руйнування безперервності, гетерогенність, не-текстуальність, плюралізм, можливість численних кодів прочитання, підривний характер, різноманітні місця дії, перверсія, актор, взятий як тема і головна фігура, деформація, текст, який є лише базовим матеріалом, деконструкція, текст, яким нехтують як чимось авторитарним і архаїчним, перформанс як щось третє між драмою і театром, антимиметизм < ... >» [2].

Багато з цих особливостей властиві і перформансу в оригінальному вигляді, що виражає відмову від усталених традицій драматичної форми.

Перейшовши в сферу сучасних театралізованих форм, перформанс перетворився на щось третє. По-перше, він зберіг багато своїх сутнісних якостей – тілесність, інтерактивність, спонтанність, фрагментарність, еkleктичність, процесуальність, експериментальний характер; по-друге, перетворив деякі з них; по-третє, придбав нові.

Тіло як і раніше є основним засобом виразності, проте в мистецтві перформансу виконавець є автором концепції, яку сам і реалізує. В сучасній театралізованій формі перформансу це далеко не завжди так. Автор концепції та її виконавці – найчастіше різні люди.

Існує широкий спектр різноманітних перформансів, здатних створити певну творчу образну атмосферу (арт-перформанс, інтелектуальний перформанс, медіа-перформанс тощо). Величезну роль у створенні атмосфери і драматургічної розробки перформансу грає звукове оформлення: музичне, шумове або речитативне, мовленнєве.

Іншим ключовим моментом у драматургічній розробці є характеристика персонажів та їх взаємодія з аудиторією. По-перше, це короткий опис персонажа, відповідаючи на питання «хто?» і «який?», включає його зовнішній вигляд; по-друге, це опис дій персонажа: «що робить?», «як робить?», іноді «коли робить?».

Наявність і фіксація всіх позначених нами компонентів драматургічного задуму: «мета перформансу», «драматургія місця», «звукове рішення», «характеристика персонажів і їх взаємодія з аудиторією» не є обов'язковою, але це основні компоненти, завдяки яким створюється драматургія перформансу, про які замислюється автор, розробляючи концепцію. Чим докладніше продумані ці моменти, тим вище рівень сценарності даної театралізованої форми.

Однак варто додати ще один ключовий компонент драматургії– фінал, який є ключовою завершальною масовою дією. Це особливо часто проявляється в арт-перформансі, що передбачає спільну творчість виконавців і учасників і спостереження за цим процесом інших членів аудиторії.

Акцентуючи увагу на підвищенні рівня сценарності в театралізованій формі перформансу, перерахуємо основні її елементи: по-перше, це драматургічна концепція, яка виражена основним художнім чином, що створює певну атмосферу; по-друге, вказівка основних персонажів з їх характеристикою і описом зовнішнього вигляду; по-третє, досить прості вказівки або правила взаємодії з аудиторією; по-четверте, драматургія запропонованих обставин (місця дії), тобто запланована адаптація і оформлення сценічного простору. Їх наявність не має обов'язкового характеру: вони можуть існувати, а можуть бути відсутніми.

Таким чином, перформанс – відносно нова актуальна сучасна театралізована форма, яка максимально втілює в своїй драматургії аспекти культури постмодернізму. Вона ґрунтується на принципах плюральності, спонтанності, інтертекстуальності, виконує естетичну, інформаційну, комунікативну, розважальну, гедоністичну (отримання задоволення) функцію, функцію емоційного налаштування і розкріпачення аудиторії.

Новий тип драматургії перформансу вимагає від його авторів креативного типу драматургічного бачення, вміння мислити монтажно і колажно; лаконічності в широкому сенсі цього слова – як здатності за допомогою мінімальних вказівок спрямувати взаємодію виконавців і аудиторію в потрібному напрямку, що в свою чергу дозволить створити необхідну образну атмосферу, а також високий рівень довіри до виконавців, але, разом, здатністю передбачати варіативність розвитку дії перформансу.

### Список використаних джерел:

1. Лачко О. Ю. (2019) Рецепція постмодернізму в сучасній українській культурі України (автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства). Харків.
2. Х.-Т. Леман. (2013) Постдраматический театр = Postdramatisches Theater. Москва: ABCdesign.